

## Járványok

---

### Hogyan alakul ki egy járvány?

A járványok nagy elterjedésű, embernél vagy állatnál fellépő, bejelentés-köteles, fertőző betegségek. Több áldozatot szedtek eddig, mint az összes háború együttvéve. Járványok általában nemcsak orvosi kérdéseket, hanem sokkal inkább szociális problémákat vetnek fel. A higiénia hiánya háborús- és békeidőkből egyaránt felel a járványok elterjedéséért, elsősorban természeti katasztrófák következtében vagy a szegénységben.



### Járványfajták és kórtani jellemzőik

#### **AIDS:**

A szerzett immunhiányos betegség korrekt orvosi megnevezése Acquired Immune Deficiency Syndrome. Az AIDS egy fertőző vírusbetegség, illetve a végső stádiuma a Human Immunodeficiency Virus (HIV) által okozott sejtsejtes immunrendszeri elégtelenségnek, mely a szervezet ellenállóerejének súlyos zavarát majd annak összeomlását okozza. Az ember életfontosságú védekezőrendszere tökéletesen megsemmisül és a legkisebb fertőzés nagyon súlyos vagy halálos megbetegedéshez vezethet.

Ez a modern járvány eddig több mint 25 millió ember életét követelte. Az AIDS-betegek 70 százaléka Afrikában él: a szubszaharai régiókban 2001-ben több mint 2,3 millió ember halt meg AIDS-ben, és ugyanebben az évben 4 millióan fertőződtek meg újonnan.

#### **Kolera:**

A cholera asiatica és a cholera epidemica nevű vírusok Ázsiában, elsősorban Indiában és más trópusi országokban fordulnak elő. A kolera leghatékonyabban egyszerű higiéniai eljárások segítségével előzhető meg, de ez érvényes minden más járványra is. A WHO becslései szerint a fejlődő országok lakosságának 78 százaléka tiszta vízhez való hozzáférés nélkül és 85 százalékuk elégtelen csatornázási körülmények között kénytelen élni.

A kolera kórokozója, a vibrio cholerae (komabacillus) a vékonybélben telepszik meg, ott szaporodik majd a székllettel elhagyja a szervezetet. A betegek által kiválasztott vírus, nem megfelelő higiéniai körülmények között, szennyezett ivóvíz és fertőzött élelmiszerek útján terjedhet.

#### **Ebola:**

Az ebolavírus kizárólag Afrikában létezik, és 1976-ban regisztráltak először. A trópusi esőerdőkből származó vírus az Ebola nevű folyóról kapta a nevét, mely a Kongói Demokratikus Köztársaság (korábban Zaire) északi részén található.

Ez az alattomos vírus az egyszálú RNS-vírusok (ribonukleinsav-vírus) családjába tartozik, az úgynevezett filovírusokhoz, melyek elágazásokkal rendelkeznek ill. u-formájúak vagy köralakúak lehetnek. Az ebolavírus különbözik a legtöbb más vírustól. Legutóbbi ismereteink szerint a vírusburok egy glikoproteinje megsérti az erek belső falát bélelő endothel sejteket, minek következtében az erek átteresztővé válnak. Az ebolavírus a fertőzöttekkel való direkt kontaktussal vagy a járvány következtében elhunyt személy holttestével való érintkezés útján terjed, és a gyomor-bél-csatornában valamint a tüdőben vérzéses tüneteket okoz. Az esetek 30-90 százalékában a betegség halálos kimenetelű.

#### **Influenza:**

Az influenzát az úgynevezett influenzavírus okozza, melynek több típusát ismerjük. A vírus cseppfertőzéssel terjed. Az A2 (Ázsia) kórokozó felelős az ázsiai nátháért, ennek egy válfaja a Hong-Kong-i nátha vírusa. Az úgynevezett madár influenza folytán Hongkongban 1997-ben hatan haltak meg. Mivel az atípusú H5N1-vírust eddig csak madaraknál regisztrálták, a hatóságok 1,8 millió csirke, kacska, liba és galamb elpusztítását rendelték el.

Az influenza tünetei egy általános, hirtelen fellépő betegségérzet, rosszullet, gyengeség és hidegrázás. Ehhez láz, fej- és végtagfájdalom, rekedtség, száraz, fájdalmas köhögés párosul, a belekre húzódtott influenza esetén altesti fájdalmak és erős hasmenés is felléphetnek.

#### **Lépfene (antrax):**

A lépfenét modern biológiai fegyverként is használják, azon kívül egy fertőző betegség, mely elsősorban állatoknál lép fel. A lépfene beleket megtámadó formája a leggyakoribb az állatoknál. Ilyenkor megnagyobbodik a lép és feketéspiros színűre változik. A kórokozó neve bacillus anthracis.

Az ember az állatokkal való kontaktus útján fertőződhet meg, elég a bőr megérintése, vagy az állat rongyaival vagy keféjével való kapcsolatba kerülés. További fertőzési módok a kórokozó belélegzése vagy fertőzött élelmiszer fogyasztása. 2001. október és 2002. január között az Egyesült Államokban egy lépfenefertőzéses merénylet folytán 21-en betegedtek meg, akik közül öten meghaltak.

**Pestis:**

A pestist fekete halálnak is nevezték, mert a pestisbeteg röviddel a halál beállta előtt, amikor leáll a légzés, sötétvörös színt vesz fel. Egy nagyon súlyos, akut bakteriális fertőző betegség, mely ma már nem okoz gondot, Európában és Észak-Amerikában mára csaknem teljesen kivesztült.

A pestis kórokozója, a *Yersinia pestis* a leggyakrabban rágcsálók, vagy az azokon élősködő bolhák által terjed. Ezek a paraziták rögtön új gazda után néznek, ha az addigi kimúlt. A leggyakoribb és legveszélyesebb élősködő a *Xenopsylla cheopis* nevű patkánybolha, mely vándorpatkányokat támad meg és így nagyon gyorsan terjed.

**Himlő:**

A himlő, vagy latin nevén variola, egy veszélyes fertőző betegség, mely körülbelül 1980 óta kivesztultnak tekinthető. A betegség kórokozója a poxvírusok családjába tartozó variolavírus, mely cseppfertőzéssel, érintéssel, vagy belélegzés útján terjed. A vírus lappangási ideje 7-11 nap.

**Ajánlott magatartási szabályok járványok megjelenése esetén:**

- Mindig kövesse a hatóságok utasításait, még ha azt nehéz is elfogadni (pl. karantén).
- A járvány alatt bejelentési kötelezettség van érvényben – ha magán vagy másokon a betegség tünetit észleli, azt azonnal jelezze a hatóságoknak.
- Ha magán észleli a betegség tüneteit, kerülje a társas érintkezést és várja meg a kiérkező orvosokat.
- Törekedjen a maximális higiénára: gyakran mosakodjon, mosson kezet, főleg étkezés vagy főzés, illetve a lakásába való visszatérés előtt.
- Maradjon távol a tényleges és a potenciális gócpontoktól (pl. nyomornegyed, állatfarm).
- Lehetőleg ne menjen olyan helyre, ahol nagy tömegek fordulnak meg (pl. metró, bevásárlóközpont).
- Ügyeljen a cseppfertőzésre: arcát takarja el egy kendővel, vagy maszkkal.
- Ne érintkezzen a betegség tényleges vagy potenciális hordozóival.
- Ne érintkezzen emberi vagy állati eredetű testnedvekkel, vizelettel, széklettel.
- Ne érintkezzen olyan tárgyakkal, melyek kapcsolatba kerülhettek a fertőzöttel, illetve annak testnedveivel, vizeletével, székletével.
- Semmilyen formában ne érintkezzen állatokkal.
- Ha halott embert, vagy elhullott állatot talál, ne érintkezzen vele – kerítse el és értesítse a hatóságokat.
- Fokozottan figyeljen a gyerekekre, idősekre, és bármire, aki valamilyen okból nem tudja teljes mértékben betartani a szükséges óvintézkedéseket.
- Ne fürödjön a természetes vizekben.
- Kizárólag palackozott vizet és vákuumcsomagolt ételt fogyasszon.
- Folyamatosan kövesse a híradásokat.

Az itt felsoroltak a legfontosabb tanácsok, melyek közül mindet követni ajánlott, amíg a hatóságok a vírust be nem azonosítják, és ki nem adják a követendő utasításokat. Ezek ellenére nem árt a maximális biztonságra törekedni.